

**FEMINISTIK TARJIMASHUNOSLIK NUQTAI NAZARIDAN AYOL
ROMANLARINI TAHLIL QILISH**

Shirin Xamrabayeva

Toshkent davlat sharqshunoslik

universiteti o'qituvchisi

Abstract: This article explores the analysis of women's novels from the perspective of feminist translation studies, focusing on the interaction between gender, language, and culture in the translation process. Feminist translation theory emphasizes the role of the translator not only as a mediator of meaning but also as an active participant in reconstructing female identity and voice within the target language. The study examines how gender-specific linguistic features, cultural representations, and ideological elements are conveyed or transformed in translation. Particular attention is given to the strategies used to preserve or reinterpret women's experiences, emotions, and social roles in literary texts. The research is based on a comparative analysis of selected English and Uzbek women's novels and their translations.

Keywords: *women's novels, gender perspective, translation strategies, linguistic features, cultural representation, female identity, literary translation, discourse analysis.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ayol romanlarini feministik tarjimashunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilish masalasi yoritiladi. Tadqiqotda tarjima jarayonida gender, til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik muhim omil sifatida ko'rib chiqiladi. Feministik tarjima nazariyasiga ko'ra, tarjimon faqat ma'no yetkazuvchi vositachi emas, balki ayol identiteti va ovozini qayta yaratishda faol ishtirok etuvchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Maqolada ayollarga xos til xususiyatlari, madaniy tasvirlar hamda ijtimoiy-ideologik

elementlarning tarjimada qanday aks etishi yoki transformatsiyaga uchrashi tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida ingliz va o'zbek adabiyotidagi ayrim ayol romanlari hamda ularning tarjimalari qiyosiy jihatdan o'rganiladi.

Kalit so'zlar: *ayol romanlari, gender yondashuv, tarjima strategiyalari, lingvistik xususiyatlar, madaniy tasvir, ayol identiteti, badiiy tarjima, diskurs tahlili.*

Kirish qismi: Zamonaviy tarjimashunoslikda gender masalalari, xususan, feministik yondashuv tobora muhim ilmiy yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda. Ayniqsa, badiiy adabiyot tarjimasida ayol obrazi, ayol nutqi va ayollarga xos dunyoqarashning qay darajada to'g'ri va to'liq aks ettirilishi dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, feministik tarjimashunoslik ayol yozuvchilar ijodini, ularning til va uslub xususiyatlarini hamda tarjimada bu elementlarning qay tarzda ifodalanishini o'rganishga qaratilgan muhim ilmiy yondashuvdir.

Feministik tarjima nazariyasi tarjimani oddiy lingvistik jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy, madaniy va ideologik omillar bilan chambarchas bog'liq murakkab faoliyat sifatida talqin qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, tarjimon matni faqat bir tildan ikkinchi tilga ko'chirmaydi, balki undagi genderga oid ma'no qatlamlarini qayta talqin qiladi va yangi madaniy kontekstda qayta yaratadi. Natijada tarjima jarayonida ayol identiteti, ayol ovozi va ijtimoiy roli muhim tahlil obyekti sifatida namoyon bo'ladi.

Ingliz va o'zbek adabiy an'analarida ayol obrazi turli tarixiy, madaniy va ijtimoiy omillar ta'sirida shakllangan. Ingliz adabiyotida ayol obrazi ko'pincha individualizm, mustaqillik va ichki kechinmalar orqali ifodalansa, o'zbek adabiyotida u ko'proq milliy qadriyatlar, oilaviy munosabatlar va jamiyatdagi an'anaviy rollar bilan bog'liq holda tasvirlanadi. Shu bois, ayol romanlarini

tarjima qilish jarayonida ushbu lingvomadaniy tafovutlarni hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – ayol romanlarini feministik tarjimashunoslik nuqtai nazaridan tahlil qilish, tarjimada genderga oid elementlarning qanday aks etishini aniqlash va ularning lingvomadaniy xususiyatlarini ochib berishdan iborat. Shuningdek, tadqiqotda ingliz va o'zbek adabiyotidagi ayol obrazining qiyosiy tahlili amalga oshirilib, tarjimada uchraydigan asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism: Feministik tarjimashunoslik nazariyasi badiiy tarjimada gender omilining o'rni va ahamiyatini chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan. Ushbu yondashuvga ko'ra, tarjima jarayoni faqat lingvistik birliklarni bir tildan ikkinchi tilga o'tkazish emas, balki matndagi ijtimoiy va madaniy ma'nolarni, xususan, genderga oid mazmuni qayta yaratish jarayonidir. Ayol romanlarini tarjima qilishda esa bu masala yanada dolzarblashadi, chunki bunday asarlarda ayol tajribasi, hissiyotlari va dunyoqarashi markaziy o'rin egallaydi.

Birinchidan, ayol romanlarida qo'llaniladigan til xususiyatlari o'ziga xos bo'lib, ular ko'pincha hissiylik, subyektivlik va ichki monologlar orqali namoyon bo'ladi. Tarjima jarayonida ushbu xususiyatlarni saqlab qolish muhimdir, aks holda matnning asl ruhiyati va muallifning niyati buzilishi mumkin. Masalan, ingliz tilidagi ayol nutqiga xos yumshoq ifodalar, kinoya yoki nozik ma'no qatlamlari o'zbek tiliga tarjima qilinganda ba'zan soddalashtirib yuboriladi yoki umuman yo'qolib ketadi. Bu esa ayol obrazining to'laqonli aks etmasligiga olib keladi.

Ikkinchidan, lingvomadaniy omillar ayol romanlarini tarjima qilishda muhim rol o'ynaydi. Har bir jamiyatda ayolga nisbatan qarashlar, ijtimoiy rollar va qadriyatlar turlicha bo'lganligi sababli, tarjimon ushbu farqlarni hisobga olishi zarur. Ingliz adabiyotida ayol ko'pincha mustaqil, erkin fikrlovchi shaxs sifatida tasvirlansa, o'zbek adabiyotida u ko'proq an'anaviy

qadriyatlar doirasida ifodalanadi. Shu sababli tarjimada ayrim tushunchalar moslashtiriladi yoki izoh orqali beriladi.

Uchinchi, feministik tarjima strategiyalari ayol ovozini saqlab qolishda muhim vosita hisoblanadi. Bunday strategiyalar qatoriga matni feministik ruhda qayta talqin qilish, genderga oid stereotiplarni kamaytirish yoki bartaraf etish, hamda ayol obrazining mustaqilligini kuchaytirishga qaratilgan usullar kiradi. Tarjimon bu jarayonda faqat vositachi emas, balki faol ijodkor sifatida ishtirok etadi.

To'rtinchi, tarjimada uchraydigan muammolar orasida gender neytrallasuvi, madaniy tafovutlar va semantik yo'qotishlar alohida o'rin tutadi. Ayrim hollarda tarjimon matndagi feministik mazmuni to'liq anglamasligi yoki uni mos ravishda ifodalay olmasligi natijasida ayol obrazi soddalashtiriladi yoki o'zgartiriladi. Bu esa asarning badiiy va ideologik qiymatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ingliz va o'zbek ayol romanlarida umumiy jihatlar ham mavjud. Har ikkala adabiyotda ham ayolning ichki dunyosi, hissiy kechinmalari va jamiyatdagi o'rni muhim mavzu sifatida yoritiladi. Bu esa tarjimon uchun umumiy kommunikativ asos yaratadi va tarjima jarayonini ma'lum darajada yengillashtiradi. Umuman olganda, feministik tarjimashunoslik nuqtai nazaridan ayol romanlarini tahlil qilish tarjima jarayonining chuqurroq anglanishiga xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali nafaqat lingvistik, balki madaniy va ijtimoiy omillar ham hisobga olinadi, natijada esa tarjima sifatini oshirish imkoniyati yuzaga keladi.

Xulosa qilib aytganda, feministik tarjimashunoslik nuqtai nazaridan ayol romanlarini tahlil qilish badiiy tarjimaning murakkab va ko'p qatlamli jarayon ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ayol romanlarida ifodalangan genderga oid ma'nolar, ayol identiteti va ijtimoiy roli tarjima jarayonida alohida e'tibor talab qiladi. Tarjimon matni faqat lingvistik birlik sifatida emas, balki madaniy va

ideologik hodisa sifatida qabul qilishi zarur. Aniqlanishicha, lingvomadaniy tafovutlar tarjima jarayonida muhim rol o'ynaydi. Ingliz va o'zbek adabiyotidagi ayol obrazlari o'rtasidagi farqlar tarjimada muayyan transformatsiyalarni talab etadi. Bunday holatda tarjimon madaniy moslashtirish, izoh berish yoki muqobil ifodalarni tanlash orqali asl matn mazmunini imkon qadar to'liq yetkazishga intilishi lozim.

Tadqiqot davomida feministik tarjima strategiyalarining ahamiyati ham alohida ta'kidlandi. Ushbu strategiyalar ayol ovozini saqlab qolish, gender stereotiplarini kamaytirish va matnning asl ruhini yo'qotmaslikda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarjimada uchraydigan muammolar – xususan, semantik yo'qotishlar, gender neytrallasuvi va madaniy tafovutlar – ilmiy asosda hal etilishi zarur bo'lgan masalalar sifatida namoyon bo'ldi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. – London: Routledge, 2018. – 352 p.
2. Flotow L. von. Translation and Gender: Translating in the “Era of Feminism”. – Manchester: St. Jerome Publishing, 1997. – 108 p.
3. Simon S. Gender in Translation: Cultural Identity and the Politics of Transmission. – London: Routledge, 1996. – 186 p.
4. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. – London: Routledge, 2016. – 376 p
5. Khamrabayeva Sh. LINGUISTIC DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE SPEECH: A CASE STUDY OF “PRIDE AND PREJUDICE”. (2025). Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations, 4(11), 230-234. <https://doi.org/10.55640/>.
6. Khamrabaeva S. A. Means and Methods of Conveying the Emotional State of Characters in Literary Texts //Shokh Library. – 2025.
7. Khamrabaeva Sh. DESCRIPTION OF THE PROBLEMS OF TRANSLATING PHRASEOLOGICAL UNITS IN LITERARY WORKS.

(2025). *Современные подходы и новые исследования в современной науке*, 4(5), 60-63. <https://inlibrary.uz/index.php/canrms/article/view/85348>

8. Khamrabaeva S. A. LINGUISTIC DIFFERENCES BETWEEN FEMALE AND MALE SPEECH: A CASE STUDY OF “PRIDE AND PREJUDICE” //Shokh Articles Library. – 2025. – Т. 1. – №. 1.